

Metalsvinet

I byen Firenze, ikke langt fra Piazza del Granduca løber en lille tværgade, jeg tror den kaldes Porta Rossa. I denne, foran en slags basar hvor der sælges grønt, ligger et kunstigt vel udarbejdet metalsvin. Det friske, klare vand risler ud af munden på dyret, der af ælde er ganske sortgrønt, kun trynen skinner som om den var poleret blank, og det er den også af de mange hundrede børn og fattige folk der tager fat på den med hænderne og sætter deres mund til dyrets for at drikke. Det er et helt billede at se det velformede dyr blive omfavnet af en smuk, halvnøgen dreng der sætter sin friske mund til dets tryne.

Enhver som kommer til Firenze, finder nok stedet, han behøver kun at spørge den første tigger han ser, om metalsvinet, og han vil finde det.

Det var en sildig vinteraften, bjergene lå med sne, men det var måneskin, og måneskin i Italien giver en belysning der er lige så god som en mørk vinterdag i norden, ja, den er bedre, thi luften skinner, luften opløfter, mens i norden det kolde, grå blytag trykker os til jorden, den kolde, våde jord der engang skal trykke vor kiste.

Henne i hertugens slotshave under pinjens tag, hvor tusinde roser blomstrer ved vintertid, havde en lille, pjaltet dreng siddet den hele dag, en dreng der kunne være billedet på Italien, så smuk, så leende og dog så lidende. Han var sulten og tørstig, ingen gav ham en skilling, og da det blev mørkt, og haven skulle lukkes, jog portneren ham bort. Længe stod han drømmende på broen over floden Arno og så på stjernerne der blinkede i vandet mellem ham og den prægtige marmorbro.

Han tog vejen hen til metalsvinet, knælede halvt ned, slog sine arme om dets hals, satte sin lille mund til dets skinnende tryne og drak i store drag det friske vand. Tæt ved lå nogle salatblade og et par kastanjer, det blev hans aftensmad. Der var ikke et menneske på gaden, han var ganske ene, han satte sig på metalsvinets ryg, lænede sig forover så hans lille, lokkede hoved hvilede på dyrets, og før han selv vidste det, sov han ind.

Det var midnat, metalsvinet rørte sig, han hørte at det sagde ganske tydeligt: »Du lille dreng, hold dig fast, thi nu løber jeg!« og så løb det med ham. Det var et løjerligt ridt. – Først kom de på Piazza del Granduca, og metalhesten som bar hertugens statue, vrinskede højt. De brogede våben på det gamle rådhus skinnede som transparente billeder, og Michelangelos David svingede sin slynge. Det var et sælsomt liv som rørte sig! Metalgrupperne med Perseus og med sabinerindernes rov stod kun alt for levende, et dødsskrig fra dem gik over den prægtige, ensomme plads.

Ved Palazzo degli Uffizi, i buegangen hvor adelen under fasten samles til karnevalsglæde, standsede metalsvinet.

»Hold dig fast!« sagde dyret, »hold dig fast, thi nu går det op ad trappen!« Den lille sagde ikke endnu et ord, halvt skælvede han, halvt var han lyksalig.

De trådte ind i et langt galleri, han kendte det godt, han havde været her før. Væggene prangede med malerier, her stod statuer og buster, alle i det skønneste lys ligesom om det var dag, men prægtigst var det da døren til et af sideværelserne gik op. Ja, denne herlighed her huskede den lille, dog i denne nat var alt i sin skønneste glans.

Her stod en nøgen, dejlig kvinde, så smuk som kun naturen og marmorets største mester kunne forme hende. Hun bevægede de smukke lemmer, delfiner sprang ved hendes fod,

udødelighed lyste ud af hendes øje. Verden kalder hende Den mediciske Venus. På hver side af hende prangede marmorstatuer, dejlige mænd. Den ene hvæssede sværdet, Sliberen kaldes han, De brydende gladiatorer udgjorde den anden gruppe, sværdet hvæssedes, kæmperne brødes for skønhedsgudinden.

Drengen var som blændet af al den glans. Væggene strålede i farver, og alt var liv og bevægelse dér. Fordoblet viste sig billedet af Venus, den jordiske Venus, så svulmende og ildfuld som Tizian havde set hende. To dejlige kvinders billeder, de skønne, ubeslørede lemmer strakte sig på de bløde hynder, brystet hævede sig, og hovedet bevægede sig så at de rige lokker faldt ned om de runde skuldre, mens de mørke øjne udtalte glødende tanker, men ingen af alle billederne vovede dog at træde helt ud af rammen. Skønhedsgudinden selv, Gladiatorerne og Sliberen blev på deres plads, thi glorien som strålede fra Madonna, Jesus og Johannes, bandt dem. De hellige billeder var ikke billeder længere, de var de hellige selv.

Hvilken glans og hvilken skønhed fra sal til sal! Og den lille så dem alle, metalsvinet gik jo skridt for skridt gennem al den pragt og herlighed. Det ene skue fortrængte det andet, kun ét billede fæstede sig ret i tanken, og mest ved de glade, lykkelige børn som var derpå, den lille havde engang i dagslys nikket til dem.

Mange vandrer vist dette billede let forbi, og dog omslutter det en skat af poesi: Det er Kristus som stiger ned i underverdenen, men det er ej de pinte man ser om ham, nej, det er hedningerne. Florentineren Agnolo Bronzino har malet dette billede. Mest herligt er udtrykket af børnenes vished om at de skal i himlen. To små omfavner allerede hinanden, en lille rækker hånden til en anden nedenfor og peger på sig selv som om han sagde: »Jeg skal i himlen!« Alle ældre stå uvisse, håbende eller bøjer sig ydmygt bedende for den herre Jesus. På dette billede så drengen længere end på noget andet, metalsvinet hvilede stille foran det. Et sagte suk blev hørt, kom det fra billedet eller fra dyrets bryst? Drengen løftede hånden ud mod de smilende børn – da jog dyret af sted med ham, af sted gennem den åbne forsal.

»Tak og velsignelse, du dejlige dyr!« sagde den lille dreng og klappede metalsvinet, der bums, bums! sprang ned ad trappen med ham.

»Tak og velsignelse selv!« sagde metalsvinet, »jeg har hjulpet dig, og du har hjulpet mig, thi kun med et uskyldigt barn på min ryg får jeg kræfter til at løbe. Ja, ser du, jeg tør endogså gå ind under strålen af lampen foran Madonnabilledet. Jeg kan bære dig hen overalt, kun ikke ind i kirken! Men uden for den, når du er hos mig, kan jeg se ind ad den åbne dør. Stig ikke ned af min ryg, gør du det, da ligger jeg død som du ser mig om dagen være det i gaden Porta Rossa!«

»Jeg bliver hos dig, mit velsignede dyr!« sagde den lille, og så gik det i susende flugt gennem Firences gader, ud til pladsen foran kirken Santa Croce.

Den store fløjdør sprang op, lysene strålede fra alteret gennem kirken ud på den ensomme plads.

En sælsom lysglans strømmede ud fra et gravmonument i den venstre sidegang, tusinde bevægelige stjerner dannede ligesom en glorie om det. Et våbenmærke prangede på graven, en rød stige i blå grund, den syntes at gløde som ild. Det var Galileis grav, det er et simpelt monument, men den røde stige i den blå grund er et betydningsfuldt våbenmærke, det er som det var kunstens eget, thi her går altid vejen opad på en gloende stige, men til himlen. Alle åndens profeter går til himlen som profeten Elias.

I kirkens gang til højre syntes hver billedstøtte på de rige sarkofager at have fået liv. Her stod Michelangelo, dér Dante med laurbærkrans om panden, Alfieri, Machiavelli, side ved side hviler her disse stormænd, Italiens stolthed¹. Det er en prægtig kirke, langt skønnere, om ikke så stor som Firenzes marmordomkirke.

Det var som om marmorklæderne rørte sig, som om de store skikkelser end mere hævede deres hoved og skuede i natten, under sang og toner, op mod det brogede, strålende alter, hvor hvidklædte drenge svingede gyldne røgelseskar. Den stærke duft strømmede fra kirken ud på den åbne plads.

Drengen strakte sin hånd ud mod lysglansen, og i samme nu fór metalsvinet af sted. Han måtte knuge sig fast til det, vinden susede om hans ører, han hørte kirkeporten knage på hængslerne idet den lukkedes, men i det samme syntes bevidstheden at forlade ham, han følte en isnende kulde – og slog øjnene op.

Det var morgen, han sad halvt gledet ned af metalsvinet, der stod hvor det altid plejede at stå, i gaden Porta Rossa.

Frygt og angst opfyldte drengen ved tanken om hende han kaldte mor, hun som havde i går sendt ham ud og sagt at han skulle skaffe penge, ingen havde han, sulten og tørstig var han. Endnu en gang tog han metalsvinet om halsen, kyssede det på trynen, nikkede til det og vandrede så af sted til en af de snævre gader, kun bred nok for et velpakket æsel. En stor, jernbeslået dør stod halvt på klem, her gik han op ad en muret trappe med skidne mure og en glat snor til rækværk og kom til et åbent galleri behængt med pjalter. En trappe førte herfra til gården hvor fra brønden store jerptråde var trukket til alle husets etager, og den ene vandspand svævede ved siden af den anden mens trissen peb, og spanden dansede i luften så vandet klaskede ned i gården. Atter gik det op ad en forfalden, muret trappe – to matroser, det var russere, sprang lystigt ned og havde nær stødt den stakkels dreng omkuld. De kom fra deres natlige lystighed. En ikke ung, men stærktbygget kvindeskikkelse med et kraftigt, sort hår fulgte. »Hvad har du hjem?« sagde hun til drengen.

»Vær ikke vred!« bad han, »jeg fik intet, slet intet!« og han greb i morens kjole som om han ville kysse på den. De trådte ind i kammeret: Det vil vi ikke beskrive, kun så meget skal siges at der stod en hankekrukke med kulild, *marito*, som den kaldes, denne tog hun på sin arm, varmede fingrene og puffede drengen med albuen. »Jovist har du penge!« sagde hun.

Barnet græd, hun stødte til ham med foden, han jamrede højt. »Vil du tie, eller jeg slår dit skrålende hoved itu!« sagde hun og svingede ildpotten som hun holdt i hånden, drengen dukkede ned til jorden med et skrig. Da trådte nabokonen ind ad døren, også hun havde sin *marito* på armen. »Felicita! Hvad gør du ved barnet?«

»Barnet er mit!« svarede Felicita. »Jeg kan myrde det om jeg vil, og dig med, Gianina!« og hun svingede sin ildpotte. Den anden hævede sin parerende i vejret, og begge potterne fór imod hinanden så skårene, ilden og asken fløj omkring i værelset – – men drengen var i

1 Lige overfor Galileis grav findes Michelangelos. På monumentet er anbragt hans buste og desuden tre figurer: skulpturen, malerkunsten og arkitekturen. Tæt ved er Dantes grav (liget selv findes i Ravenna). På monumentet ses Italien, hun peger på Dantes kolossale statue, Poesien græder for den tabte. Et par skridt herfra er Alfieris gravmonument, der er prydet med laurbær, lyre og masker. Italien græder over hans kiste. Machiavelli slutter her rækken af disse berømte store.

samme nu ude af døren, over gården og ude af huset. Det arme barn løb så han til sidst ej kunne drage ånde. Han standsede ved kirken Santa Croce, kirken hvis store dør sidste nat havde åbnet sig for ham, og han gik derind. Alt strålede, han knælede ved den første grav til højre, det var Michelangelos, og snart hulkede han højt. Folk kom og gik, messen blev læst, ingen brød sig om drengen. Kun en gammelagtig borger standsede, så på ham og gik så bort ligesom de andre.

Sult og tørst plagede den lille, han var ganske afmægtig og syg. Han krøb hen i krogen mellem væggen og marmormonumentet og faldt i søvn. Det var hen imod aften da han vågnede igen ved at en ruskede i ham, han fór op, og den samme gamle borger stod foran ham.

»Er du syg? Hvor hører du hjemme? Har du været her den hele dag?« var et par af de mange spørgsmål den gamle gjorde ham. De blev besvaret, og den gamle mand tog ham med sig til et lille hus tæt ved i en af sidegaderne. Det var et handskemagerværksted de trådte ind i. Konen sad nok så flittig og syede da de kom. En lille, hvid bologneser, klippet så tæt at man kunne se den rosenrøde hud, hoppede på bordet og sprang for den lille dreng.

»De uskyldige sjæle kender hinanden,« sagde konen og klappede hunden og drengen. Denne fik at spise og at drikke hos de gode folk, og de sagde han skulle have lov til at blive der natten over. Næste dag ville far Giuseppe tale med hans mor. Han fik en lille, fattig seng, men den var kongelig prægtig for ham der tit måtte sove på det hårde stengulv. Han sov så godt og drømte om de rige billeder og om metalsvinet.

Fader Giuseppe gik ud næste morgen, og det arme barn var ikke så glad derved, thi han vidste at denne gåen ud var for at bringe ham til hans mor, og han græd og kysede den lille, vævre hund, og konen nikkede til dem begge to.

Og hvad besked bragte far Giuseppe. Han talte meget med sin kone, og hun nikkede og klappede drengen. »Det er et dejligt barn!« sagde hun. »Hvor han kan blive en køn handskemager ligesom du var! Og fingre har han, så fine og bøjelige. Madonna har bestemt ham til at være handskemager.«

Og drengen blev der i huset, og konen lærte ham selv at sy. Han spiste godt, han sov godt, han blev munter, og han begyndte at drille Bellissima, det hed den lille hund. Konen truede med fingrene, skændte og var vred, og det gik drengen til hjerte. Tankefuld sad han i sit lille kammer, det vendte ud til gaden, der blev tørret skind derinde. Tykke jernstænger var for vinduerne, han kunne ikke sove, metalsvinet var i hans tanke, og pludselig hørte han udenfor: »Klask, klask!« Jo, det var bestemt det! Han sprang hen til vinduet, men der var intet at se, det var alt forbi.

»Hjælp signore at bære hans farvekasse!« sagde madammen om morgenen til drengen idet den unge nabo, maleren, kom selv slæbende med denne og et stort, sammenrullet lærred. Barnet tog kassen, fulgte efter maleren, og de tog vej til galleriet, gik op ad den samme trappe han kendte godt fra hin nat han red på metalsvinet. Han kendte statuer og billeder, den dejlige marmor-Venus og de som levede i farver, han genså Guds mor, Jesus og Johannes. Nu stod de stille foran maleriet af Bronzino hvor Kristus stiger ned i underverdenen, og børnene rundt om smiler i sød forvisning om himlen. Det fattige barn smilede også, thi han var her i sin himmel.

»Ja, gå nu hjem!« sagde maleren til ham da han allerede havde stået så længe at denne havde rejst sit staffeli.

»Tør jeg se eder male?« sagde drengen. »Tør jeg se hvorledes I får billedet herover på det hvide stykke?«

»Nu maler jeg ikke,« svarede manden og tog sit sortkridt frem, hurtigt bevægede hånden sig, øjet målte det store billede, og uagtet det kun var en tynd streg der kom, stod Kristus dog svævende som på det farvede billede.

»Men så gå dog!« sagde maleren, og drengen vandrede stille hjemad, satte sig op på bordet og – lærte at sy handsker.

Men den hele dag var tankerne i billedsalen, og derfor stak han sig i fingrene, bar sig kejtet ad, men drillede heller ikke Bellissima. Da det blev aften, og gadedøren just stod åben, listede han sig udenfor. Det var koldt men stjernelyst, så smukt og klart. Han vandrede af sted gennem gaderne hvor der allerede var stille, og snart stod han foran metalsvinet. Han bøjede sig ned over det, kyssede dets blanke tryne og satte sig på dets ryg. »Du velsignede dyr,« sagde han, »hvor jeg har længtes efter dig! Vi må i nat ride en tur.«

Metalsvinet lå ubevægeligt, og det friske væld sprudlede fra munden. Den lille sad som rytter, da trak nogen ham i klæderne. Han så til siden, Bellissima, den lille, nøgen klippede Bellissima var det. Hunden var smuttet med ud af huset og havde fulgt den lille uden at denne mærkede det. Bellissima bjæffede som om den ville sige, ser du jeg er med, hvorfor sætter du dig her? Ingen gloende drage kunne have forfærdet drengen mere end den lille hund på dette sted. Bellissima på gaden og det uden at være klædt på, som den gamle mor kaldte det. Hvad ville der blive af? Hunden kom aldrig ud ved vintertid uden at den iførtes et lille fåreskind der var klippet og syet til den. Skindet kunne bindes med et rødt bånd fast om halsen, der var sløjfe og bjælde ved, og ligeledes bandtes det under bugen. Hunden så næsten ud som et lille kid når den ved vintertid i denne habit fik lov at trippe ud med signora. Bellissima var med og ikke klædt på. Hvad ville der blive af? Alle fantasier var forsvundet, dog kyssede drengen metalsvinet, tog Bellissima på armen, dyret rystede af kulde og derfor løb drengen alt hvad han kunne.

»Hvad løber du der med?« råbte to gendarmere han mødte, og Bellissima gøede. »Hvor har du stjålet den smukke hund?« spurgte de og tog den fra ham.

»O, giv mig den igen!« jamrede drengen.

»Har du ikke stjålet den, da kan du sige hjemme at hunden kan hentes på vagten,« og de nævnte stedet og gik med Bellissima.

Det var en nød og jammer. Han vidste ikke om han skulle springe i Arno eller gå hjem og tilstå alt. De ville vist slå ham ihjel, tænkte han. »Men jeg vil gerne slås ihjel, jeg vil dø, så kommer jeg til Jesus og Madonna!« og han gik hjem, mest for at blive slået ihjel.

Døren var lukket, han kunne ikke nå hammeren, der var ingen på gaden, men en sten lå løs, og med den dundrede han på. »Hvem er det?« råbte de indenfor.

»Det er mig!« sagde han, »Bellissima er borte! Luk mig op, og slå mig så ihjel!«

Der blev en forskrækkelse, især hos madammen for den arme Bellissima. Hun så straks til væggen hvor hundens draperi skulle hænge, det lille fåreskind hang der.

»Bellissima på vagten!« råbte hun ganske højt, »du onde barn! Hvor har du fået ham ud? Han fryser ihjel! Det fine dyr hos de grove soldater!«

Og fatter måtte straks af sted. Konen jamrede, og drengen græd, alle folk i huset kom sammen, maleren med. Han tog drengen mellem sine knæ, spurgte ham ud, og i stumper og stykker fik han den hele historie om metalsvinet og om galleriet. Det var ikke godt at forstå,

maleren trøstede den lille, talte godt for den gamle, men hun blev ikke tilfreds før fatter kom med Bellissima, der havde været mellem soldater. Der var en glæde, og maleren klappede den stakkels dreng og gav ham en håndfuld billeder.

O, det var prægtige stykker, komiske hoveder! Men fremfor alt, det var lyslevende metalsvinet selv. O, intet kunne være herligere! Ved et par streger stod det på papiret, og selv huset bagved var antydet.

»Hvo der dog kunne tegne og male! Så kunne man få den hele verden til sig.«

Næste dag, i det første ensomme øjeblik, greb den lille blyanten, og på den hvide side af et af billederne forsøgte han at gengive tegningen af metalsvinet, og det lykkedes! Lidt skævt, lidt op og ned, et ben tykt, et andet tyndt, men det var dog til at forstå, selv jublede han derover. Blyanten ville kun ikke ret gå så lige som den skulle, mærkede han nok, men næste dag stod der et metalsvin ved siden af det andet, og det var hundrede gange bedre. Det tredje var så godt at enhver kunne kende det.

Men det gik dårligt med handskesyningen, det gik langsomt med byærinderne, thi metalsvinet havde nu lært ham at alle billeder måtte kunne overføres på papiret, og staden Firenze er en hel billedbog når man vil blade op i den. Der står på Piazza della Trinità en slank søjle, og øverst på denne står retfærdighedens gudinde med tilbundne øjne og vægtskål. Snart stod hun på papiret, og det var handskemagerens lille dreng som havde sat hende der. Billedsamlingen voksede, men alt i den var endnu døde ting. Da hoppede en dag Bellissima foran ham. »Stå stille!« sagde han, »så skal du blive dejlig og komme med i mine billeder.« Men Bellissima ville ikke stå stille, så måtte han bindes. Hoved og hale blev bundet, den bjæffede og gjorde spring, snoren måtte strammes. Da kom signora.

»Du ugudelige dreng! Det arme dyr!« var alt hvad hun fik sagt, og hun stødte drengen til side, sparkede ham med sin fod, viste ham ud af sit hus, han der var det utaknemligste skarn, det ugudeligste barn, og grædende kyssede hun sin lille, halvkvalte Bellissima.

Maleren kom i det samme op ad trappen og – – her er vendepunktet i historien.

1834 var i Accademia delle Arte en udstilling i Firenze. To malerier opstillet ved siden af hinanden samlede en mængde tilskuere. På det mindste maleri var fremstillet en lille lystig dreng der sad og tegnede. Til model havde han en lille hvid, tæt klippet mops, men dyret ville ikke stå stille og var derfor bundet med sejlgarn og det både ved hoved og ved hale. Der var et liv og en sandhed deri som måtte tiltale enhver. Maleren var, fortalte man, en ung florentiner der skulle være fundet på gaden som lille barn, opdraget af en gammel handskemager, han havde selv lært sig at tegne. En nu berømt maler havde opdaget dette talent da drengen engang skulle jages bort fordi han havde bundet madammens yndling, den lille mops, og gjort denne til model.

Handskemagerdrengen var blevet en stor maler, det viste dette billede, det viste især det større ved siden; her var kun én eneste figur, en pjaltet, dejlig dreng der sad og sov på gaden, han hældede sig op til metalsvinet i gaden Porta Rossa². Alle beskuerne kendte stedet. Barnets arme hvilede på svinets hoved, den lille sov så trygt, lampen ved Madonnabilledet kastede et stærkt lys på barnets blege, herlige ansigt. Det var et prægtigt maleri. En stor

2 Metalsvinet er en afstøbning. Originalen er antik og af marmor, den har plads ved indgangen til galleriet i Palazzo degli Uffizi.

forgylt ramme omgav det, og på hjørnet af rammen var hængt en laurbærkrans, men mellem de grønne blade snoede sig et sort bånd, et langt sørgeflor hang ned derfra. – Den unge kunstner var i disse dage – død!